

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2024

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

*Рекомендовано Вченою радою факультету № 2 ІПФПНП ЛьвДУВС
(протокол № 3 від 13.11.2024)*

Рецензенти:

Кульчицька М.О., доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності кандидат філологічних наук, доцент

Андрусишин Р.М., заступник декана факультету №2 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 139 с.

У збірнику статей висвітлено методичні та педагогічні аспекти викладання мов, спрямовані на розвиток мовної культури як важливого елементу забезпечення лінгвістичної безпеки держави. Обговорено підходи до формування ініомовної компетентності правоохоронців України з урахуванням сучасних викликів та потреб, а також міжкультурної ініомовної компетентності, яка набуває особливого значення в освітньому процесі. Значна увага приділена організації самостійної роботи студентів, впровадженню інноваційних методів та форм навчання мов. Досліджено можливості онлайн-навчання як альтернативної форми до традиційних підходів, зокрема його переваги та виклики. Окремі статті присвячено актуальним викликам і перспективам сучасного навчання мов у багатокультурному середовищі, що підкреслює важливість розуміння культурного розмаїття у процесі вивчення та використання мов.

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2024

5. Chen, R. (2021). *Cultural Competence in Language Learning: Bridging the Gap between Cultures*. Journal of Cross-Cultural Communication, 15(4), 255-270.

6. Smirnova, M. (2022). *Flipped Classroom Model: Effectiveness in Language Learning*. The Language Teacher, 46(5), 15-24.

Валентина ВОЛОШИНА

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЗАСОБИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглядаються різноманітні навчальні техніки, які використовуються на заняттях з іноземної мови та сприяють ефективному розвитку комунікативної компетенції студентів. Автор вважає, що найбільш ефективною стратегією активізації навичок спілкування англійською є поєднання методів, розроблених у рамках лексичного підходу, з регулярним використанням відеоматеріалів та залученням лінгвістичних ігор. У статті детально аналізуються особливості лексичного підходу, способи його впровадження на заняттях, а також комунікативні аспекти, що розвиваються в процесі навчання. Автор також вивчає структурні елементи та організацію уроків з використанням лінгвістичних ігор, підкреслюючи їх значення для вдосконалення різних аспектів комунікації. Особлива увага приділяється специфіці занять на основі відеоматеріалів, їхній структурі та методам розв'язання навчальних завдань.

Ключові слова: комунікація, інтерактивне заняття, лексичний підхід, відеоматеріали, комунікативні компетенції.

Abstract. The article examines various teaching techniques used in foreign language classes that contribute to the effective development of students'

communicative competence. The author believes that the most effective strategy for enhancing English communication skills is a combination of methods developed within the lexical approach, alongside the regular use of video materials and the incorporation of linguistic games. The article provides a detailed analysis of the characteristics of the lexical approach, ways to implement it in lessons, and the communicative aspects that are developed during the learning process. The author also explores the structural elements and organization of lessons that utilize linguistic games, highlighting their significance for improving different aspects of communication. Special attention is given to the specifics of lessons based on video materials, their structure, and methods for addressing educational tasks.

Keywords: *communication, interactive lesson, lexical approach, video materials, communicative competence.*

Постановка проблеми. Важливою метою для сучасних викладачів англійської мови стало покращення навичок спілкування та взаєморозуміння студентів. Вивчення іноземної мови тепер більше зосереджене на тому, як використовувати мову на практиці, спілкуватися з іншими, чітко висловлювати свої думки та розуміти інших.

На заняттях з англійської мови важливо вчити не тільки граматику і слова, але й як використовувати ці знання в різних ситуаціях – від повсякденного спілкування до професійних розмов. Викладачі намагаються робити заняття цікавішими і кориснішими, використовуючи нові ресурси з Інтернету. Це допомагає бути в курсі сучасних змін у мові і використовувати нові слова та вирази. Різноманітні аудіо- та відеоматеріали допомагають краще зрозуміти, як звучить мова в реальному житті.

Аналіз останніх досліджень. Багато фахівців, таких як О. Борзенко, Ф. Бацевич, О. Бурчєня, О. Кузнецова і Т. Бесараб, досліджують важливість розвитку комунікативних навичок. Вони та інші вчені, наприклад, С. Торнбері, М. Льюїс, К. Брендл, К. Морроу, вважають, що навчання спілкуванню повинно бути пріоритетом. Вони підкреслюють, що важливо підготувати студентів до

міжкультурного спілкування, що включає знання культурних особливостей і вміння долати мовні бар'єри.

Метою даного дослідження є огляд та аналіз останніх тенденцій у викладанні англійської мови в аспекті розвитку комунікативної компетенції студентів.

Виклад основного матеріалу. Як вже зазначалося, комунікативний підхід став основним методом навчання іноземних мов. Нові методики навчання англійської мови спрямовані на розвиток комунікативних навичок. На заняттях студенти не просто вивчають граматику і слова, а тренуються використовувати мову так, щоб це максимально відповідало реальним ситуаціям.

Завдання для студентів орієнтовані на соціальну взаємодію і практичні дії. Розвиток навичок спілкування також підтримується через інтерактивні активності, які включають роботу в парах та групах, де студенти практикують спілкування в реальних життєвих ситуаціях.

Головними характеристиками комунікативного викладання іноземної мови виступають наступні ознаки:

- успіх та реальні результати в розвитку комунікативних навичок здебільшого залежать від рівня активної участі студента в навчальному процесі, як у класі, так і поза ним. Відповідно до оцінок сучасних методистів, співвідношення участі студента та викладача в навчальному процесі має становити 80% до 20%. Це означає, що студент повинен займати самостійну позицію, а викладач виконує організаторську роль, спрямовуючи та коригуючи процес навчання, але не втручаючись у розвиток індивідуальних стратегій навчання студентів;

- вправи, які виконуються на заняттях з іноземної мови, повинні бути орієнтовані на інтерактивну взаємодію студентів один з одним, відпрацьовуючи ситуації спілкування, максимально наближені до реального життя. Це дозволяє вільно застосовувати набуті знання й поза межами аудиторії.;

- на заняттях повинні бути представлені різноманітні автентичні аудіо- та відеоматеріали, які відображають різні мовні дискурси та варіанти мовного

матеріалу (акценти, типи англійської тощо). Це дозволить досягти прагматичної мети заняття за допомогою використання автентичної та функціональної мови;

– хоча навичка релевантної комунікації (а в підсумку, міжкультурної комунікації) є головним завданням комунікативних методик, інші мовні аспекти (лексика, граматика, аудіювання, письмо) також розвиваються у тісному взаємозв'язку. Це, в свою чергу, повинно стати основою для формування комунікативної компетенції студентів.

Основними елементами, які складають основу для ефективної комунікації іноземною мовою, є оволодіння та накопичення словникового запасу, вміння грамотно і чітко будувати речення, висловлювати власну думку, а також здатність розуміти мову інших учасників комунікації і адекватно реагувати під час спілкування. Як показує практика викладання англійської мови в закладах вищої освіти, а також на індивідуальних заняттях або в малих групах, ці завдання реалізуються завдяки інтерактивним лінгвістичним іграм, використанню різноманітних відеоматеріалів та відпрацюванню знань через тренування, що пропонує лексичний підхід. Розглянемо кожен з цих аспектів окремо.

Один із найкращих способів навчитися спілкуватися – це бути серед носіїв мови, але не всім студентам це доступно. Проте існує багато відеоматеріалів в Інтернеті, які можуть забезпечити мовне середовище. Наприклад, на сайтах як Netflix є фільми та серіали, а BBC і CNN пропонують новини. Є також подкасти і навчальні платформи, такі як english-films.org, які можуть надати студентам різноманітний мовний контент.

Ці відеоматеріали допомагають студентам побачити і почути, як теорія використовується на практиці, а також дозволяють самостійно відтворити мовні навички. Оригінальні відео є джерелом сучасної мови, яка постійно змінюється, і це корисно для відстеження мовних тенденцій та розвитку комунікативних навичок.

Відеоматеріали також дозволяють показати різні мовні аспекти, наприклад, використання слів або граматичних конструкцій, а також обговорити певні

теми. Під час роботи з відео студенти активно беруть участь у дискусіях, виконують вправи на основі переглянутого матеріалу. Це допомагає розвивати навички уважного перегляду, слухання та розуміння, а також розрізняти різні аспекти мови. В залежності від мети заняття, акцент може бути на розумінні загальної ідеї або окремих мовних елементів.

При організації комунікативних занять з використанням відео важливо враховувати кілька ключових факторів, які впливають на структуру заняття. Сюди входять тривалість відео, його тема і мета, а також типи вправ, що його супроводжують. Практика показує, що оптимальна тривалість відеоматеріалу не повинна перевищувати п'яти-десяти хвилин на заняття тривалістю від години до півтори. Цього часу достатньо, щоб студенти зберегли концентрацію на відео і приділили увагу навчальному матеріалу. Якщо ж відео займає весь час заняття, і студенти лише дивляться без можливості активно обговорювати та аналізувати матеріал, ефективність заняття значно знижується.

Матеріал для перегляду має відповідати рівню володіння мовою студентів, бути цікавим для конкретної групи і реалізовувати навчальні цілі. Якщо ці умови дотримані, різноманітні відеосюжети можуть стати потужним стимулом для подальшого вивчення іноземної мови. Як зазначають Л.А. Петренко та М.Н. Філіппов, автентичне відео допомагає підвищити когнітивний інтерес і мотивацію до вивчення мови, оскільки студенти починають розуміти, що їхнє навчання є практично корисним.

Для ефективного заняття з відео важливо не лише правильно підібрати відеоматеріал, але й включити різні інтерактивні вправи, що сприяють розвитку мовних навичок. Такі вправи слід проводити на різних етапах заняття: 1) підготовка до перегляду (наприклад, обговорення теми відео в групах чи парах); 2) перегляд відео та порівняння ідей з попереднім обговоренням; 3) вправи для закріплення матеріалу після повторного перегляду відео, щоб перевірити, як студенти засвоїли інформацію та зосередити увагу на основних аспектах заняття.

Вправи можуть змінюватися в залежності від того, яку навичку потрібно розвинути. Якщо мета заняття – вивчення нових слів, до перегляду можна створити список ключових термінів і завдання на їх використання в контексті. Для граматичного матеріалу можна запропонувати вправи, що акцентують увагу на граматичних аспектах, які будуть показані у відео.

Перед переглядом відео студентам слід пояснити, що їм потрібно виконувати кілька завдань одночасно, оскільки вони повинні зосередитися на відео і виконувати вправи. Залежно від рівня студентів, відео може бути показано кілька разів або з паузами в складних місцях. Важливо також звернути увагу на те, щоб студенти робили нотатки, фіксуючи ключові слова, фрази, стійкі словосполучення, ідіоми та часто вживані граматичні конструкції, притаманні носіям мови.

Заключний етап заняття включає перегляд і систематизацію матеріалу, який був представлений на початку заняття, а також перевірку того, наскільки добре студенти засвоїли тему. Ця частина заняття є найактивнішою з точки зору комунікації між студентами. Вони працюють у групах або парах, обговорюючи тему чи виконуючи вправи, що дозволяють використовувати вивчені лексико-граматичні елементи у спілкуванні.

Окрім використання відеоматеріалів, важливим аспектом занять з іноземної мови є проведення інтерактивних занять, орієнтованих на розвиток комунікативних навичок студентів. Наразі викладачі все частіше використовують різні лінгвістичні ігри для практики спілкування англійською мовою через імітацію різних життєвих ситуацій. Основна перевага цього підходу – це можливість опрацьовувати лексико-граматичний матеріал у конкретному мовному контексті під час спонтанного мовлення. Ігровий формат дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практиці.

Лінгвістичні ігри можуть допомогти подолати мовний бар'єр, який часто виникає через страх помилок або труднощі в згадуванні граматичних правил. Однак, це не означає, що такі заняття є безструктурними чи безконтрольними.

Викладачам важливо ретельно планувати і створювати чітку структуру заняття, використовуючи різноманітні комунікативні вправи в групах або парах.

Таким чином, лінгвістичні ігри слід розглядати як структуровану навчальну стратегію, яка сприяє ефективному засвоєнню матеріалу та практичному застосуванню знань у процесі групового спілкування. Як зазначають фахівці (Gozcu E. та Caganaga C., Yassob N.S. та Yunus M.M., Klimova B., Borzenko O.), головною перевагою ігор є поєднання розважальних і навчальних елементів, що сприяє створенню творчої атмосфери в класі та робить навчання більш ефективним і цікавим.

Під час гри викладач стежить за рівнем зацікавленості та участі студентів, коригує ці аспекти і гнучко змінює умови гри. Він також має в резерві спрощений варіант на випадок, якщо студентам буде важко виконувати запропоновані вправи. При цьому необхідно враховувати складність завдання та умови гри, а також здатність студентів зосереджуватися на інтелектуальних завданнях. Отже, хоча час і умови гри можуть змінюватися, вони завжди повинні бути чітко визначені заздалегідь.

Включення ігрових елементів у вивчення іноземних мов повністю відповідає цілям комунікативного підходу. Гра, будучи інтерактивною діяльністю, має розважальний аспект, який залучає навіть найменш активних учасників. Навчальна гра зазвичай передбачає спілкування за певним алгоритмом і вимагає уважності та концентрації для адекватної реакції під час взаємодії з іншими. Незважаючи на встановлені правила гри, студенти часто використовують спонтанне мовлення та навчаються сприймати живу мову в процесі комунікації. Мовні ігри, особливо коли студенти виконують різні ролі, можуть моделювати реальні життєві ситуації, що сприяє використанню автентичних мовних конструкцій у конкретному контексті. Використання ігор на заняттях з іноземної мови є також ефективним інструментом для відпрацювання функціонального мовлення з лексичної точки зору, адже у гри можна закладати певні мовні шаблони, комбінації слів, ідіоми або стійкі вирази, які студенти повторюють у процесі гри. Наприклад, у грі “Табу” для

опрацювання конструкції I have never done...before студенти у парних діалогах згадують якомога більше речей з власного досвіду, не називаючи їх прямо, а інші учасники вгадують, і так по черзі. Таким чином, кожен учасник багаторазово використовує цільовий мовний патерн, запам'ятовуючи його в контексті живої комунікації.

Висновки. Проаналізувавши навчальні техніки лексичного підходу, використання відеоматеріалів та лінгвістичних ігор на заняттях з іноземної мови, можна стверджувати, що всі ці аспекти певним чином сприяють розвитку комунікативних навичок студентів і реалізації головної мети комунікативного підходу – подоланню мовного бар'єру і вільному спілкуванню англійською. Крім того, ці елементи навчального процесу або стратегії доповнюють одна одну. Щоб інтерактивне заняття було максимально ефективним, доцільно використовувати елементи кожної з цих стратегій. Наприклад, на заняття з відеоматеріалами вправи на опрацювання переглянутого сюжету можна оформити у вигляді мовної гри, закріплюючи вивчений матеріал через тренувальні завдання. Загальні риси зазначених навчальних технік включають активну участь кожного студента у процесі спілкування, практичне застосування теоретичних знань, та розвиток незалежного мовлення з мінімальним звертанням до словників чи керівництва викладача, що сприяє формуванню самостійного та впевненого учасника комунікативного процесу.

Список використаних джерел

1. Бацевич, Ф. С. (2007). *Словник термінів міжкультурної комунікації*. Київ: Довіра. 205 с.
2. Бесараб, Т. П. (2015). Переваги комунікативного підходу при вивченні іноземних мов у ВНЗ. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*, (58), 315–317.
3. Борзенко, О. (2017). Розвиток комунікативних здібностей та формування іншомовної комунікації при викладанні іноземної мови. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, (165), 453–458.

4. Бурчєня, О. (2009). Роль інтерактивних технологій у навчальному процесі. *Нова педагогічна думка*, (2), 21–28.

5. Павліщева, Я. О. (2019). Лексичний підхід у вивченні англійської мови в юридичних закладах вищої освіти. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю "Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи". URL: <http://nauka.nlu.edu.ua> (дата звернення: 20.09.2021).

Тетяна ГОЛОВАЧ

кандидат філологічних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

MODERN COMMUNICATION: MASTERING MULTIPLE MODES OF EXPRESSION

Abstract. *In the rapidly evolving landscape of digital communication, the ability to effectively utilize multiple modes of expression has become increasingly crucial. This paper examines the concept of multimodal communication and its significance in today's interconnected world. By analysing recent research and trends, we explore how individuals and organizations can enhance their communication skills across various platforms and mediums. The study highlights the importance of adapting communication strategies to different contexts and audiences, emphasizing the need for fluency in verbal, written, visual, and digital modes of expression. Our findings suggest that mastering multimodal communication is essential for success in personal, professional, and academic spheres, and we propose strategies for developing these critical skills.*

Keywords: *multimodal communication, digital literacy, media convergence, communication strategies, interpersonal skills*